

İDARE MERKEZİ
ANKARA, İstanbul Caddesi
Maarif Eminliği yanında

İSTANBUL BÜROSU
İstanbul, Ankara Caddesi
No - 87

HAYAT

Fiati her yerde 15 kuruş
Seneliği, posta ile 7.5 Türk Lirası
(Ecnebi Memleketlere 7.5 Dollar)

Abona ve ilan için İstanbul bürosuna
muracaat edilir
Yazı işlerinin mercii Ankara
merkezidir

Hayata, daima hayata.. Dünyaya daha çok hayat katalım!
—NIETSCHE—

Cilt: IV

Ankara, 25 Teşrinievvel, 1928

Sayı: 100

Musahabe

Vergi Kanunlarımız Hakkında

Gündelik gazetelerden muttali oluyoruz ki bilhassa vergi kanunlarımızın islahı için bir komision çalışıyor.

Komisionun vergi kanunlarının hangi noktalarının islahile meşgul olduğuna dair matbuata aksetmiş bir malumat yoktur. Fakat ötedenberi vergilerin şekil ve tarzı cibayetleri mükelleflerce olduğu kadar hazinece de karışık ve hayli zahmetli olduğu için bu cihetlerin de komisionun nazari dikkatini celbetmekte olduğunu kuvvetle zan ve tahmin etmekteyiz.

İlmi iktisadın babası telekki olunan "Adam Smith" in vergiler hakkında koyduğu şu kaideler aradan iki asra yakın bir zaman geçdiği halde bu gün de kimetini muhafaza etmektedir:

« 1— Her fert vereceği verginin tarzi tediyesini, tarihi tediyesini, tediye edeceği miktarı vazih ve sarih olarak bilmelidir.

2 — Her vergi mükellefe en

muvafık olan bir zaman ve tarzda tahsil olunmalıdır.

3— Her vergi, mükellefin kesesinden hazineye girdiği miktardan mümkün olabildiği kadar az fazla çıkacak bir surette tanzim ve teşkil edilmeli.»

Vergi kanunlarımızın da bu esaslardan gafil olmadıkları muhakkaktır. Ancak teslim olunmak icap eder ki hâlâ vergilerimizin cibayet tarzlarında islah muhtaç pek çok noktalar vardır. Mesela: bizde mükellef her sene başında muhtelif namplar altında yekün olarak ne vergi vereceğini bilemez.

Bunun mükellefçe sarahaten bilinmesi mükellefin bütcesi ve tediye imkânını evelden düşünmesi ve bulması için lâzımdır.

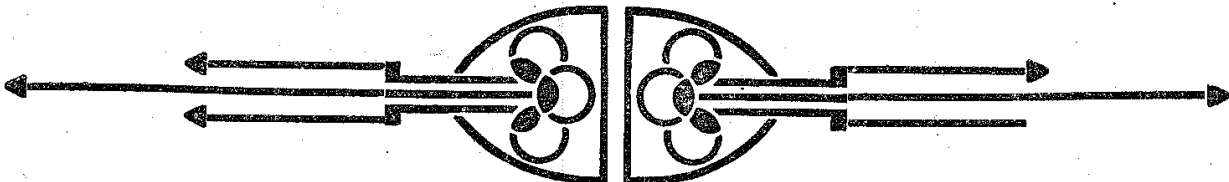
Buna benzer bir çok hususat vardır ki komisionun da nazari dikkatına çarpmakta olduğuna eminiz.

Vergilerin tatbikatında görülen ve mükellefle hazine arasında

büyük mesafeler bırakan müşkilatın izalesi bizzat vergi mefhumunun icabatındandır.

Vergi esasatının yalnız halk ve devlet iktisadiyatı itibarile değil bir de psikolojik noktai nazardan tetkike deyer ciheti vardır. Vatandaşın devlete karşı ilk ve büyük borclarından biri olan vergi vermek ferdin hodbin ruhu karşısında çok defa arzu ile yapılan bir şey olmaz. Medenî terbiyesi inkişaf etmiş memleketlerde daha az görülen bu hadise, bilhassa vergi nevileri çok olduğu zaman, nazari itibara alınmak lâzımdır. Verginin miktar itibarile değil belki nevi itibarile tekessürü mükellefin gözünde büyür. Netekim tahsil makamlarının tenevvu etmesi de aynı haleti ruhiyeyi tevlide müsaittir.

Vergi siyaseti gibi pek müte-nevvi ve mûdil cepheleri olan büyük ve hayati mesele ile meşgul komisiona muvaffakiyet temenni ederiz. ***

Coğrafi isimler hakkında tetkikat

İnsanların kendi varlığından arza terkettiği izlerden biri de dağlara, nehirlerle, şehir ve köylere verdiği isimlerdir. Türk milleti bu hususta pek büyük bir kudret göstermiştir. Avrupa ve Asyadaki türkçe coğrafi isimler mühim bir yekün tutmakta ve oldukça geniş bir saha işgal etmektedir. Mammafi büyük bir kısmı el'an yaşamakta olan bu canlı izler üzerinde pek az tetkikat yapılmış, bu kimetli mevzu pekaz işlemiştir. Biz bu makalelerimizde coğrafi isimlerin mahiyeti hakkında bazı umumî mutalaalarla beraber dolayisile türkçe isimlere temas edeceğiz.

Coğrafi isimler bir kaç cihetten tetkike şayandır. Bir kerre lisanların en çok devam ve beka kabiliyetini gösterir bir unsuru olduğundan bu kelimeler lisan fosilleri mahiyetindedir. Nebatat ve hayvanat mutehassısları jeoloji tetkikatında ne kadar mühim bir vazife görüyorsa bir ülkedeki coğrafi isimler de tarihî tetkikatta aynı hizmeti ifa edebilir.

Bu kelmeler vaktile orada yaşamış, bilahare munkariz olmuş milletleri bize bildirdiği gibi muhtelif devirlerin iskân faaliyeti hakkında da bizi tenvir eder. Saniyen zamanla lisanların bünyevî tahavvülata maruz kalması, hatta bir çok kelimelerin tamamile terkedilmiş olması mümkündür; halbuki coğrafi isimler bu tahavvülata karşı son derece mukavemet göstererek uzun zaman mevcudiyet ve şekillerini muhafaza ettiklerinden bu kelmeler lisaniyat tetkikatı için de pek istifadelidir.

Bir ülkedeki coğrafi isimler muhtelif devirlerde husule gelen mutaaddit tabakalar halinde bulunur. Bazı büyük silsileler ve mühim noktaların isimleri yeni lisan tabakaları üzerinde sert kayalar gibi sivrilip etraftan gelen istilâlara karşı mukavemet gösterir. Yeni iskân noktaları yeni isimler taşır; bunlardan yalnız iskânın menşei değil, aynı zamanda kudemini de anlayabiliriz. Mesla Üsküdardan İzmit'e giden eski yol üzerindeki köylerin "Bulgurlu, Aydınlı, Orhanlı,...." ve ya "Doğancılar, Köşeler, Turgutlar,...." gibi isimler aldığı halde İzmitten Adapazarına giden yeni yol etrafındaki köylere "Nusrtiye, Maşukiye, Mahmudiye, Naliye, İlmiye," denildiği görülür. Hiç

şüphesiz bu isimler bize yeknazada bu köylerin ayrı ayrı devirlerde teşekkül etmiş olduğunu bildirmektedir. Sırf coğrafi isimlerin delâletile bin sene evvelki Türk muhacereti esnasında Anadoluya gelen aşiretleri ve kabileleri birer birer bulup çıkarmak bile kabildir. Diğer taraftan coğrafi isimler pek mühim birer ipucu vazifesi görür. Bir çok âsari atika mahallerinin tayininde, maden mevkilerinin keşfinde mahallî isimlerin büyük yardımı olmuştur.

Coğrafi isimler bize memleketlerin muhtelif devirlerdeki seviye medeniyeti hakkında bir fikir verir. Yeni ülkeye dahil olan milletlerin verdiği yeni isimler de pek vazih olmamakla beraber millî temayülâtı görmek kabildir. Erazie verilen isimler den oralarda ziraate mi veya çobanlığa mı daha ziyade ehemiyet verildiği anlaşılr. Bizde orman mefhumuna delâlet eden kelmelere ras gelinirse oranın evcelce ormanlık olduğu bilinir. Anadoluda eski türkçe coğrafi isimler orman ve ağaç kelmeleriyle sıkı bir münasebet göstermez. Bundan türklerin Anadoluya geldikleri zaman yaylanın büyük bir kısmını kır ve mera olarak buldukları istidlâl edilebilir.

Erazinin şekli ve tabiatını ifade eden manalı tesmiyelere bilhassa türkçe imla arasında pek çok tesadüf edilir. Mühim geçitlere "Demir kapı," denilmesi türkler arasında pek ziyade teammüm etmiş bir tesmiye tarzıdır. Profesör Oberhammer Avrupa ve Asyada demir kapı ismini taşıyan mevkileri tespit ederek türkçe coğrafi isimlerin ne kadar geniş bir sahaya yayılmış olduğunu göstermiştir.

Anadolu seyahatları esnasında öğrendiğim bir çok tesmiye şekli alel'ade bir mevki isminde bile essaslı buluşlara ihtiyac gösteriyordu. Son zamanlarda verilen bazı isimlerde adeta yabancılık kokusu hissediliyordu. Garip tesmiye şekillerinden birine Turhal ile Tokat arasında tesadüf etmiştim. Yol üzerinde öğradığımız köyün eşrafından biri bize buranın bir çerkes köyü olduğunu evcelce ismi "Cellad- Çeşmesi," iken hoşagitmeyen bu korkunç ismi değiştirerek suyun yerden çıkması dolayisile "Arzupınar," ismini verdiklerini söyledi. Fakat çok şükür ki civar köylüler bu soğuk,

manasız tesmiyeyi benimsemeyerek buraya "Arzupınarı," demekte imiş.

Eski sekene ile yeni sekenenin münasebet ve temasları şekli coğrafi isimlerinin bekası üzerinde büyük bir rol oynamaktadır.

Fütühat ve istilalar inkılaplar eski isimlerin değişmesini mücip olur. Coğrafi isimlerin mahfuz kalması daha ziyade hululu muslihane ve müşterek hayatla mümkün olmuştur. Yerli halkın medenî seviyesi de coğrafi isimlerin miktarı üzerine mühim tesir eder. Meşhur coğrafiya âlimlerinden Ratzel bu hususta cenubî Afrikayı misal göstermektedir. Cenubî Afrikada Hotantolar ve Bochimanlardan kalma coğrafi isimler pek az olduğu halde, Caferler ve Peçüvanlar burada daha ziyade isim bırakmışlardır. Bunun sebebi Hotantolar ve Başmenler pek dağınık yaşayan göçebe akvam olması büyük şehirlere malik bulunmamalarıdır. Kaferler ve Peçüvanlar bilakis daha ziyade şehir hayatı sürüyorlardı. Kesif kütleler teşkil ederek hükümet ve müessesat vucude getirdiklerinden bunların isimlerini Avrupalı mustamirler de kendi haritalarında muhafazaya mecbur oldular. Türklerin medenî kudretini gösteren ve pek zengin bir hars hazinesi olan türk coğrafi isimlerin yeni türk harfleriyle tespiti bu manevî izlerin daha esaslı tekarrürüne hizmet edeceği şüphesizdir. Yalnız yeni harflerle yazılırken kelimenin asliyetini kaybetmemesine pek ziyade dikkat etmek icap ediyor. Memleketimize ait şehir ve köy isimlerinin yeni türk harfleriyle tespitine çalışıldığı şu esnada coğrafi isimlerin mahiyeti hakkındaki mülâhazaların az çok bir alâka uyandırmaması kabil değildir.

Hamit Sadi

